

PIOTR GÓRECKI

Wydział Teologiczny Uniwersytetu Opolskiego

<https://orcid.org/0000-0002-6052-3968>

pgorecki@uni.opole.pl

Matka Boska Piekarska w Opole

Dzieje kultu cudownego obrazu Matki Boskiej Opolskiej (*Mater Admirabilis*)

Streszczenie

Opolski konwent jezuitów obchodził w 2025 r. 100. rocznicę ponownego przybycia do Opola. W różnych rozmowach odżyła wówczas historia kultu obrazu Matki Boskiej Opolskiej, który w 1702 r. zakonnicy sprowadzili do tego piastowskiego grodu jako obraz Matki Boskiej Piekarskiej. Z mandatu cesarza Leopolda Habsburga w Piekarach pozostawili wykonaną w 1680 r. kopię. W czasie organizowanej konferencji jubileuszowej jej uczestnicy prosili, aby raz jeszcze przypomnieć dzieje cudownego obrazu i jego przenosin do Opola w 1702 r. W stworzonym po konferencji artykule opisano także starania o koronację obrazu i dzieje opolskiego konwentu do czasu jego kasaty, a także przenosiny obrazu do kościoła pw. Krzyża Świętego i jego najnowsze dzieje, których głównym momentem była uroczysta koronacja, dokonana 21 czerwca 1983 r. przez św. Jana Pawła II na Górze Świętej Anny.

Słowa kluczowe: Matka Boska Opolska, Matka Boska Piekarska, Opole, jezuici na Górnym Śląsku, diecezja opolska.

Abstract

Our Lady of Piekary in Opole. The History of the Cult of the Miraculous Image of Our Lady of Opole (*Mater Admirabilis*)

In 2025, the Jesuit convent in Opole celebrated the 100th anniversary of its return to Opole. Various discussions revived the history of the cult of the image of Our Lady of Opole, which the monks brought to this Piast stronghold in 1702 as the image of Our Lady of Piekary, leaving a copy made in 1680 by order of Emperor Leopold Habsburg in Piekary. During the jubilee conference, its participants asked for the history of the miraculous painting and its transfer to Opole in 1702 to be recalled once again. The article also describes the many years of efforts to have the painting crowned and the history of the Opole convent until its dissolution, as well as the transfer of the painting to the Church of the Holy Cross and its most recent history, the main moment of which was the solemn coronation performed on 21 June 1983 by St. John Paul II on St. Anne's Mountain.

Keywords: Our Lady of Opole, Our Lady of Piekary, Opole, Jesuits in Upper Silesia, Diocese of Opole.

W książeczce do nabożeństwa *Droga do nieba*, jaką używają wierni zarówno diecezji opolskiej, jak i gliwickiej, możemy znaleźć piękną pieśń poświęconą Matce Boskiej Opolskiej: *O Maryjo, nasza Pani*. Słowa tej pieśni i melodię skomponował znany muzyk i nauczyciel oraz wieloletni organista parafii katedralnej w Opolu – Alfred Bączkowicz¹. W drugiej zwrotce możemy znaleźć takie słowa:

Ty od dawna tu królujesz tu, na śląskiej ziemi tej. Tysiącletniej wiary strzeżesz, Boga chronisz w sercu mym. Tak piekarską, jak opolską, jedną Matką jesteś nam. Nie opuszczaj nas, o Pani, lecz do nieba prowadź bram².

W słowach tych autor streścił niejako losy cudownego obrazu, który przez lata odbierał cześć jako „Obraz Matki Boskiej Piekarskiej”, a przez ponad ostatnie 300 lat jako „Obraz Matki Boskiej Opolskiej”, podczas gdy kopia tego obrazu od początku XVIII w. odbiera cześć w sanktuarium w Piekarach Śląskich. Losy i kult obrazu w XVII i XVIII w. są ściśle powiązane z losami górnośląskich jezuitów, którzy posiadali swoje domy zakonne zarówno w Opolu, jak i w Piekarach, prowadząc w tychże ośrodkach ożywione duszpasterstwo. Może dlatego niektórzy chcieliby obrazowi nadać jeszcze jeden tytuł: „Matki Boskiej Jezuickiej”. W 1702 r. cudowny obraz nie pierwszy już raz znalazł się w Opolu, ale od tego czasu pozostał tu na zawsze (z krótkim okresem ukrycia go w 1945 r. w Prószkowie). W 1813 r. umieszczono go w kościele pw. Świętego Krzyża. Z chwilą ustanowienia w 1945 r. administracji apostolskiej Śląska Opolskiego, a w 1972 r. diecezji opolskiej, Matka Boska Opolska stała się patronką nowej jednostki kościelnej. Obecnie kult Matki Boskiej Piekarskiej i Opolskiej scala diecezje, które od 1992 r. tworzą jedną metropolię górnośląską. Losy opolskiego obrazu stanowią treść niniejszego artykułu.

¹ Alfred Bączkowicz (ur. 3 grudnia 1939 r. w Radzionkowie) – absolwent Akademii Muzycznej w Katowicach. Zanim zamieszkał w Opolu, pracował jako organista w kościele pw. św. Małgorzaty w Bytomiu (od 1 stycznia 1965 r.) i w kościele pw. św. Józefa w Zabrze (od 1 lipca 1966 r.). 1 grudnia 1973 r. został przyjęty na stanowisko dyrygenta chóru i organisty w parafii katedralnej. Rok później przejął obowiązki nauczyciela w Studium Organistowskim. Od 1976 r. prowadził zajęcia w Państwowej Szkole Muzycznej I i II stopnia w Opolu jako kierownik sekcji Wydziału Wokalnego i Wydziału Rytmiki. W parafii posługiwał przez 44 lata, przechodząc na emeryturę w 2017 r. Jest współredaktorem *Chorału opolskiego* (2 tomy) i muzycznej części *Drogi do nieba*. Nagrodzony w 2002 r. Złotym Krzyżem Zasługi, a w 2004 r. medalem *Pro Ecclesia et Pontifice*. Zob. Archiwum Parafii pw. Podwyższenia Krzyża Świętego w Opolu (dalej: APK Opole). Zespół: Registratura. [Bez sygn.]. Kronika parafialna 2003–2005, 56–57.

² Międzydiecezjalna Komisja ds. Liturgii, Duszpasterstwa Liturgicznego i Muzyki Kościelnej Diecezji Gliwickiej i Opolskiej (oprac.). 2008³⁷. *Droga do nieba. Katolicki modlitewnik i śpiewnik*. Opole: Wydawnictwo i Drukarnia Świętego Krzyża, 774.

1. Jezuici w Opolu

Jezuici przybyli na teren księstwa opolsko-raciborskiego z Opawy. Od 1637 r. byli oni częstymi gośćmi w dobrach Felicjany ze Stadnickich Cieciszowskiej († 1642 r.), która w testamencie przekazała im dobra szlacheckie w Ziemięcicach koło Gliwic. Tam też zakonnicy w 1645 r. otworzyli swoją pierwszą stację duszpasterską.³ W 1656 r. misja w Ziemięcicach otrzymała status zakonnej rezydencji, przy której działało prowizoryczne gimnazjum dla chłopców. W 1666 r. hrabia Melchior Ferdynand Gaszyna (von Gaschin) zaoferował zakonnikom kamienicę w Opolu, tuż przy klasztorze franciszkanów, a Jan Krzysztof Prószkowski (Johann von Proskau) przekazał im na własność kamienicę przy ul. św. Wojciecha. 4 listopada 1667 r. przybyli do miasta pierwsi jezuici: Wenzel Schwertfer i Nicolaus Posmurnius, którzy wprowadzili się do drugiego z wymienionych budynków, zaś Msze św. sprawowali w kościółku pw. św. Aleksego. 6 listopada 1668 r. zainaugurowano działalność gimnazjum św. Franciszka Borgiasza, które z powodzeniem pełniło funkcję szkoły średniej⁴. Rok później uczyło się w nim już 190 chłopców. Dla młodzieży spoza Opola w 1672 r. oddano do użytku kolejny budynek, który nazwano konwiktem św. Franciszka Borgiasza. Z 1693 r. pochodzi wzmianka, że rektor opolskiej szkoły kolegiackiej, czy też któryś z jego współpracowników, miał prowadzić dzieci na naukę katechizmu do gimnazjum jezuitów, gdzie kwitło życie sodalicyjne⁵. W szczytowym okresie swojego istnienia (tj. w latach 1706–1725) gimnazjum liczyło średnio ponad 200 uczniów⁶.

W 1669 r. cesarz podarował zakonnikom zamek „na Górcę”, a w zasadzie jego pozostałości, gdzie z rozebranych materiałów wzniesiono dużą kaplicę pw. Trójcy Świętej (początkowo o konstrukcji szachulcowej, a później murowaną). W 1670 r. zakonnicy uzyskali duży dom od szlacheica Jana Blankowskiego z Turawy, do którego przenieśli swoją rezydencję. W 1673 r. opolska placówka otrzymała status ko-

³ Zob. Johannes Chrzęszcz. 1908. *Kirchengeschichte Schlesiens*. Breslau: G.P. Aderholz-Buchhandlung, 60; Franciszek Idzikowski. 2002. *Opole. Dzieje miasta do 1863 r.* Tłum. Alfons Skoberla. Opole: Redakcja Wydawnictw Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Opolskiego, 180; Franciszek Maroń. 1979. „Kościoł na Górnym Śląsku w pierwszej połowie XVII w.”. *Śląskie Studia Teologiczno-Historyczne* 11: 212.

⁴ Zob. Hermann Hoffmann. 1934. *Die Jesuiten in Oppeln. Die Tätigkeit der Jesuiten in den Fürstentümern Oppeln und Ratibor, den Standesherrschaften Beuthen und Pleß, in Oberglogau und Ziemientzitz, in Oppeln, Tarnowitz und Piekar, in den Volksmissionen und den neuen Niederlassungen*. Breslau: Otto Borgmeyer, 42; Anton Piechatzek. 1830. *Bruchstücke aus der Geschichte der Jesuiten und des von ihnen gegründeten Gymnasiums zu Oppeln*. Oppeln, 3.

⁵ Zob. Archiwum Archidiecezjalne we Wrocławiu (dalej: AAW). Sygn. IV c 1. *Protocollum actuum capitularium Capituli ad s. Crucem Opolii 1615–1727*, k. 187, 315.

⁶ Hoffmann. 1934. *Die Jesuiten in Oppeln*, 149.

legium i jeszcze w tym samym roku rozpoczęto budowę kościoła, który w 1682 r. padł ofiarą pożaru. Z resztek zamku piastowskiego wybudowano tymczasowy kościół, a w latach 1704–1716 prowadzono budowę dużego kościoła, lecz nigdy jej nie zakończono (według innych danych budowę rozpoczęto dopiero w 1714 r.). Istniejący do dzisiaj budynek kolegium powstał po 1698 r., który przebudowywano po kolejnych pożarach z 1722 i 1739 r.⁷ Źródłem utrzymania konwentu był klucz majątków: Nowa Wieś, Bierkowice i Półwieś⁸.

Opolskie kolegium dało początek konwentom w Tarnowskich Górach (stacja misyjna od 1675 r., gimnazjum od 1714 r.) i Piekarach Śląskich (w 1678 r.), gdzie wielkim kultem otaczano cudowny obraz Matki Boskiej z Dzieciątkiem⁹. Opolscy zakonnicy prowadzili sodalicję mariańską pw. Nawiedzenia NMP (erygowaną 12 maja 1670 r.), seminarium duchowne, teatr i aptekę. Organizowali procesje i okolicznościowe nabożeństwa oraz prowadzili bractwa: Duszy Czyścowych (założone w 1673 r.), św. Izydora (erygowane w 1682 r.), Dobrej Śmierci (ustanowione w 1701 r.) i Najświętszego Serca Pana Jezusa (z 1703 r.)¹⁰. Zapoczątkowali także organizowanie procesji w dni świętych patronów zakonu: Ignacego Loyoli i Augustyna. Cieszyły się one wielkim udziałem wiernych, podobnie jak organizowane od lat w mieście procesje ku czci św. Wojciecha i Nawiedzenia NMP, a po 1680 r. również i ku czci św. Sebastiana. Jezuici byli także inicjatorami organizowanych z Opola pielgrzymek na Jasną Górę, gdzie po raz pierwszy wyruszono w 1674 r., oraz do Piekar, dokąd po raz pierwszy mieszczenie, burmistrz i rada miejska udali się w 1679 r., błagając Maryję o pośrednictwo u Boga i o ustanie szalejącej wówczas zarazy w mieście¹¹. Szczególnie uroczysty przebieg miała pielgrzymka opolan do Piekar w 1681 r., tj. po ustaniu zarazy. Tam 8 lipca 1681 r. mieszczenie złożyli przed obrazem aż 29 wotywnych tabliczek ze srebra, a magistrat ufundował dla kościoła srebrny trybularz.

⁷ Jan Kwak. 1975. Pod panowaniem Habsburgów. W *Opole. Monografia miasta*. Red. Władysław Dziewulski, Franciszek Hawranek, 164. Opole: Instytut Śląski.

⁸ Piechatzek. 1830. *Bruchstücke aus der Geschichte der Jesuiten*, 7.

⁹ Zob. Jan Górecki. 1992. Piekary jako miejsce pielgrzymkowe w XIX w. W Ks. Jan A. Ficek i *Piekary Śląskie w XIX w.* Red. Janusz Wycisło, 161–177. Katowice: Śląski Instytut Naukowy; Konstanty Prus. 1925. Jezuici w Piekarach. W *Piekary. Pamiątka koronacji cudownego obrazu Matki Boskiej Piekarskiej*, 24–29. Piekary: Nakładem Komitetu Przygotowawczego.

¹⁰ Hoffmann. 1934. *Die Jesuiten in Oppeln*, 109–112. Więcej o bractwach na terenie diecezji wrocławskiej zob. Władysław Bochnak. 1983. *Religijne stowarzyszenia i bractwa katolików świeckich w diecezji wrocławskiej od XVI w. do 1810 r.* Wrocław (mała poligrafia).

¹¹ Od 31 marca do 31 grudnia zmarło w Opolu blisko 900 osób, tj. połowa populacji miasta (według innych danych było to 700 mieszkańców). Zob. Idzikowski. 2002. *Opole. Dzieje miasta do 1863 r.*, 137–139.

2. Piekarski obraz Matki Boskiej

Początki kultu cudownego obrazu datowane są na 1659 r., kiedy to drewniany kościół pw. św. Bartłomieja w Piekarach koło Bytomia przejęli od ewangelików katolicy. To właśnie wtedy ks. Jakub Roczkowski – tamtejszy proboszcz – umieścił obraz w ołtarzu głównym i rozpoczął sprawowanie okolicznościowych nabożeństw. Ponieważ sława tego miejsca była coraz większa, a pielgrzymki coraz częstsze, ks. Roczkowski zaprosił do pomocy przy obsłudze pielgrzymów właśnie jezuitów z Opola.

Obraz, posiadający wymiary 129 cm na 92 cm, namalowany został na desce lipowej przez nieznanego artystę z kręgu czeskich warsztatów malarskich. Badania historyczne pozwalają określić czas jego powstania na koniec XV w. Wizerunek przedstawia Madonnę, ujętą w półpostaci z Jezusem na lewym ramieniu. W prawej dłoni Matka Boża trzyma jabłko. Głowę ma lekko schyloną w stronę Syna, który swoją twarzą zwraca się ku Matce. Prawą rączkę unosi w geście błogosławieństwa, w lewej zaś ręce trzyma księgę Pisma Świętego. Tło obrazu stanowi amarantowe sukno. W kronice jezuitów z XVIII w. tak pisano o wyobrażeniu Maryi:

Zda się, jakoby ta Matka przedziwna oczyma Swymi na każdego patrzy, a choćby i tysiące było przytomnych, każdy z nich sądzi, że Matka Jezusa na niego samego Swym macierzyńskim okiem spogląda¹².

W 1676 r. wybuchła w Tarnowskich Górach zaraza. Zakonnicy, którzy również i tam posiadali swoją placówkę, postanowili uciec się pod obronę Maryi. W tym celu sprowadzili obraz do miasta i zorganizowali procesję błagalną, po której zaraza w sposób cudowny ustała¹³. W 1677 r. za zgodą cesarza Leopolda I Habsburga i biskupa krakowskiego, Andrzeja Trzebnickiego, któremu podlegała parafia w Piekarach, dokonano unii sanktuarium Matki Bożej w Piekarach z kolegium jezuickim w Opolu. Rok później ks. Roczkowski został proboszczem w Mechnicy, a jezuici całkowicie przejęli duszpasterstwo w parafii. W 1680 r. wybuchła epidemia w Pradze, dziesiątkując tamtejszą społeczność. Za pośrednictwem jezuitów o pomoc do Piekarskiej Pani zwrócił się sam cesarz Leopold, oddając swoich poddanych pod Jej opiekę. Sprowadzony do Pragi obraz przez kilka tygodni wystawiony był w Kolegium św. Klemensa, gdzie prężnie uciekali się pod opiekę Maryi.

¹² Marian Kluczny. 2023. *Matka Boża Opolska – szczególna patronka w zarazie* <https://www.apchor.pl/temat/2023/01/04/Matka-Boza-Opolska-szczegolna-patronka-w-zarazie>. (1.04.2023).

¹³ Zob. Jan Górecki. 1997. *Pielgrzymka ślubowana z Tarnowskich Gór do Piekar*. Katowice: Instytut Górnolaski, 3–9.

15 marca 1680 r. odbyła się wielka procesja od kolegium do katedry św. Wita, po której – tak jak to miało miejsce w Tarnowskich Górach – zaraza ustała. Wskutek tych wydarzeń arcybiskup praskiej diecezji Johann Friedrich von Wallstein ogłosił obraz Matki Boskiej z Piekar za cudowny. W drodze powrotnej wizerunek gościł w Hradec Kralove, gdzie również szalała zaraza. Wdzięczni za ratunek mieszkańcy miasta zlecili namalowanie kopii obrazu, który w 1682 r. osobiście zanieśli w pielgrzymce do Piekar. Przed wizerunkiem Matki Boskiej (kopia) modlił się 20 sierpnia 1683 r. król Jan III Sobieski, zdążając na odsiecz obleganym przez Turków mieszkańcom Wiednia. Po zwycięstwie monarcha obdarował Matkę Boską Piekarską srebrem, z którego wykonana została sukienka, sporządzona z trybowanego srebra i dodatkowo pozłacana¹⁴. Co ciekawe, jezuici w czasie tureckiego niebezpieczeństwa schowali obraz najpierw w kolegium nyskim, a potem w kolegium w Opolu – w kościele pw. Trójcy Świętej. Kiedy niebezpieczeństwo ustało, obraz z powrotem przewieziono do Piekar. Kolejnym władcą oddającym cześć wizerunkowi Matki Boskiej Piekarskiej był nowo wybrany król polski August II Mocny, który 27 sierpnia 1696 r. złożył przed obrazem wyznanie wiary, przechodząc z protestantyzmu na katolicyzm¹⁵.

3. Przenosiny obrazu do Opolu w 1702 r., starania o koronację i losy opolskiego konwentu do jego kasaty

W 1702 r., z uwagi na wojnę szwedzką¹⁶, obraz po raz drugi przywieziono do Opolu i umieszczono w ołtarzu głównym w kościele jezuitów. Po ustaniu działań wojennych zakonnicy postanowili nie przenosić obrazu, ponieważ od miesięcy obserwowali, że do ich opolskiego kościoła przybywa jeszcze więcej pielgrzymek niż do Piekar. W taki sposób w Opolu przechowywany był oryginał, który szybko obwołano obrazem „Matki Boskiej Opolskiej”, a w Piekarach – kopia obrazu, który zaczęto określać obrazem „Matki Boskiej Piekarskiej”¹⁷. Nie wszystkim się

¹⁴ Prus. 1925. Jezuici w Piekarach, 24–29.

¹⁵ Alfons Nowack. 1902–1903. „Friedrich August II, Kurfürst von Sachsen und erwählter König von Polen, in Deutsch Piekar”. Oberschlesien I (2): 105–107.

¹⁶ Przeszła ona do historii jako Wojna Północna, obejmując swoim zasięgiem ziemie Danii, Norwegii, Hanoweru, Saksonii, Prus, Polski i Rosji, a jednocześnie oszczędzając tereny monarchii Habsburgów, do której ówczesnie należał Śląsk.

¹⁷ W Piekarach czczono odąd kopię cudownego obrazu, namalowaną w 1680 r. z polecenia cesarza Leopolda Habsburga jako *votum* za uratowanie Wiednia, Hradec Králové i Pragi przed zarazą. Zob. Prus. 1925. Jezuici w Piekarach, 24–29. W 1795 r. obraz restaurował malarz Carl Ziepser z Tarnowskich Gór. Dotychczas wydawało się, że na stary obraz nałożył on lniane płótno, na którym wy-

to jednak podobało. Mieszkańcy Piekar oraz hrabia Karl Josef Erdmann von Donnersmarck – wolny pan stanowy i starosta bytomski – wnosili w tej sprawie liczne petycje z żądaniem, aby obraz mógł powrócić do ich drewnianego kościoła. W 1713 r. cesarz Karol VI Habsburg zawyrokował, aby utrzymać w mocy dotychczasowy stan rzeczy. Kiedy w 1716 r. wrocławska kamera zwierzchnia wydała wyrok sądowy korzystny dla Piekar, cesarz w 1717 r. ponownie zabronił jego przenosin z Opola¹⁸. Powodem takiej decyzji było to, że jezuici starali się w tym czasie o papieskie uznanie obrazu za cudowny¹⁹ oraz o papieską koronację. Zabiegi te przerwały wydarzenia roku 1740.

W pierwszej połowie XVIII w. opolskie kolegium liczyło średnio 15–18 zakonników²⁰. 1 stycznia 1734 r. król August III Sas, jadąc przez Opole, zatrzymał się na modlitwę przed cudowną ikoną, którą w tym czasie nazywano już powszechnie obrazem Matki Boskiej Opolskiej. Do Maryi pielgrzymowali również prości ludzie. Szacuje się, że na początku XVIII w. przybywało rocznie do jezuitów i znajdującego się tam obrazu blisko 40 tys. pielgrzymów. W 1719 r. odnotowano 53 zorganizowane grupy pielgrzymkowe z kapłanami oraz 60 grup, które przysły do Opola bez osób duchownych²¹. Obraz swoją cudowną moc okazywał wielokrotnie. W czasie pożaru Opola w 1739 r. niesiony był w procesji ulicami miasta. W drodze powrotnej do kościoła pw. Trójcy Świętej nad miastem przeszła ulewa, która pomogła ugasić ogień. W 1740 r. podczas powodzi procesja z obrazem spowodowała ustąpienie wielkiej wody²².

Rok 1740 przeszedł do historii jako początek wojny sukcesyjnej o tron cesarski w Niemczech, czas trzech wojen śląskich pomiędzy Austrią i Prusami oraz przejścia prawie całego Śląska (w tym Opola i Piekar) pod panowanie pruskich Hohenzollernów. W czasie pierwszych działań wojennych jezuici ukryli cudow-

konał nową malaturę. W 2019 r. badania konserwatorskie wykazały, że pod płótnem dublażowym nie ma żadnego wizerunku. W taki sposób udowodniono, że kopia obrazu z 1680 r. znajduje się obecnie w kaplicy obok zakrystii piekarskiej bazyliki, a koronowany w 1925 r. papieskimi koronami obraz Matki Boskiej Piekarskiej jest dziełem malarza Ziepsera z 1795 r. Zob. Marek Błoński. 2019. *Obraz Matki Bożej Piekarskiej młodszy niż przypuszczano* <https://dzieje.pl/dziedzictwo-kulturowe/obraz-matki-bozej-piekarskiej-młodszy-niz-przypuszczano>. (21.06.2025).

¹⁸ Zob. Alfons Nowack. 1937. *Schlesische Wallfahrtsorte älterer und neuerer Zeit im Erzbistum Breslau*. Breslau: Otto Borgmeyer, 93; Stefan Baldy. 1984. *Matka Boska Opolska. Opis obrazu i dzieje kultu*. Opole: Wydawnictwo Świętego Krzyża, 19–27.

¹⁹ To właśnie wtedy Maryja na obrazie otrzymała zaszczytny tytuł *Mater Admirabilis* (Matki Przedziwnej). Zob. Nowack. 1937. *Schlesische Wallfahrtsorte*, 92.

²⁰ Hoffmann. 1934. *Die Jesuiten in Oppeln*, 323–324. Por. Kwak. 1975. Pod panowaniem Habsburgów, 175.

²¹ Zob. Nowack. 1937. *Schlesische Wallfahrtsorte*, 94.

²² Kluczyński. 2023. *Matka Boża Opolska – szczególna patronka w zarazie*.

ny obraz na krótki czas w Ołomuńcu. W 1762 r. spaliło się opolskie kolegium, które z wielkim trudem odbudowano. Nikt nie myślał o kontynuowaniu budowy dużego kościoła. W 1773 r. papież Klemens XIV – pod naciskiem europejskich monarchów – rozwiązał zakon jezuitów. Co ciekawe, król pruski Fryderyk II Wielki, któremu bardzo zależało na tym, aby ojcowie nadal prowadzili nauczanie na poziomie szkół średnich, w 1776 r. przekształcił zakon na Śląsku w Królewski Instytut Szkolny. Dawni zakonnicy stali się pracownikami na utrzymaniu państwa, zachowując prywatnie zakonną obserwę. Przy opolskim kolegium posługiwało wówczas 4 kapłanów i jeden brat zakonny. Majątek zakładu – dobra ziemskie w Nowej Wsi, Sprzęcicach, Półwsi i Bierkowicach oraz folwark na Przedmieściu Gosławickim (łącznie 2126 ha ziemi, gdzie mieszkało 466 osób) – został przejęty przez państwo²³. W 1800 r. król rozwiązał instytut, a sprawy nauczania przeszły do kompetencji świeckiej administracji. Ostatnimi nauczycielami opolskiego gimnazjum, którzy w spisie rządowym figurowali jako członkowie dawnego kolegium, byli: Joseph Buchitz (rektor), Ignatz Elsner, Johann Flögel, Franz Hausdorf, Joseph Kiessling, N. Reichel, Joseph Rochowsky i Anton Schnaubelt. W tym samym roku konwent został rozwiązany. O. Joseph Buchitz (rodem z Brzegu) zmarł jako ostatni jezuita opolski 15 grudnia 1806 r. Pozostali stali się kapłanami diecezjalnymi, a ks. Rochowski całkowicie się sekularyzował, przechodząc na luteranizm. Ostatnim z opolskich kapłanów-eksjezuitów był ks. Ignatz Elsner, który zmarł w Opolu po 1842 r.²⁴ Kościół pw. Trójcy Świętej rozebrano w 1824 r. Cztery lata wcześniej z kościoła przeniesiono organy, wykonane w 1714 r. przez Friedricha Wilhelma Schefflera, i zainstalowano je w kaplicy św. Sebastiana²⁵. W 1828 r. rozebrano mury wznoszonego przez jezuitów dużego kościoła, rozpoczynając budowę dużego gmachu gimnazjum, który oddano do użytku w 1830 r.

²³ Zob. Hoffmann. 1934. *Die Jesuiten in Oppeln*, 176–212; Zdzisław Lec. 2020. Szkolnictwo jezuickie na Górnym Śląsku do kasaty. W *Kultura edukacyjna na Górnym Śląsku*. Red. Antoni Barciak, 119. Katowice: Instytut Górnos Śląski.

²⁴ Zob. Hoffmann. 1934. *Die Jesuiten in Oppeln*, 297; Kazimierz Dola. 2004. *Królewski Instytut Szkolny na Śląsku. Jezuita śląscy po zniesieniu Towarzystwa Jezusowego 1773–1776–1800*. Opole: Wydawnictwo i Drukarnia Świętego Krzyża, 209, 239–315.

²⁵ Zob. Tadeusz Chrzanowski, Marian Kornecki (oprac.). 1968. *Katalog zabytków sztuki w Polsce*. T. 7: *Województwo opolskie*. Z. 11: *Miasto Opole i powiat opolski*. Warszawa: Instytut Sztuki PAN, 28–30.

4. Przenosiny obrazu do kościoła Krzyża Świętego i jego dzieje do 1945 r.

Pomimo kasaty placówki jezuickiej, przy obrazie w kościele pw. Trójcy Świętej nadal gromadzili się wierni z Opolą i okolic, a także pielgrzymi z Głogówka, Komornik, Łącznika, Strzeleczek i Fałkowic (ci ostatni pielgrzymowali do obrazu na święto Wniebowstąpienia Pańskiego)²⁶. W 1802 r. opolscy katolicy wystosowali prośbę do Kamery Królewskiej, ponieważ to państwo po kasacie stało się właścicielem pojezuickiego majątku, aby można było przenieść obraz do kościoła pw. Świętego Krzyża. W sprawie tej zwracał się również biskup Joseph Christian von Hohenlohe-Bartenstein, który polecił kapitule kolegiackiej przejąć obraz i umieścić go w jednym z bocznych ołtarzy (pisma z 25 października i 8 grudnia 1802 r. oraz z 6 stycznia 1803 r.). Władze nie chciały się na to zgodzić i na początku 1803 r. obraz przeniesiono do kaplicy pojezuickiego gimnazjum. Ponieważ miejsce to było niedogodne do przyjmowania pielgrzymów, ks. Johann Larisch – dziekan kapituły – nadal słał w tej sprawie pisma. Po kasacie i zlikwidowaniu w 1810 r. opolskich klasztorów franciszkanów i dominikanów, kościół Matki Boskiej i św. Wojciecha „na Górcie” stał się świątynią gimnazjalną. Władze cywilne 8 maja 1811 r. wydały wreszcie zgodę na przenosiny, ale nakazały umieścić go właśnie w poddominikańskim kościele. Obraz i tam nie pozostał zbyt długo, a z chwilą zamiany kościoła na tymczasowy lazaret wojskowy w czasie wojny napoleońskiej z lat 1812–1813 obraz ponownie umieszczono w jednym z pomieszczeń dawnego kolegium (z tym że nie w kaplicy, ale w zwykłej klasie). Na takie rozwiązanie zaprotestował były rektor kościoła „na Górcie”, a ówczesnie proboszcz parafii Świętego Krzyża – ks. Franz Paul, który w tej sprawie pisał liczne petycje do wikariatu wrocławskiego. Współpracował także z rektorem gimnazjum – ks. Flögelem, który osobiście chciał przekazać obraz, ale jeśli władze cywilne wydadzą na to zgodę. Wydaje się, że wypracowana po II wojnie światowej plotka, że to właśnie ks. Paul nie chciał, aby ludność polskojęzyczna gromadziła się przy obrazie i dlatego zabrał obraz do kościoła pw. Świętego Krzyża, jest nieprawdziwa i krzywdząca jego osobę²⁷. Trzeba pamiętać, że do wikariatu biskupiego we Wrocławiu petycje słał również proboszcz piekarski – ks. Suchan, który przypominał biskupowi, że i ta parafia rości nadal pretensje do obrazu. Urzędnicy biskupi grzecznie odpisali proboszczowi, że w Piekarach jest

²⁶ Por. AAW. Sygn. I d 8 f. *Die Gnaden der Wallfahrtsorten in Schlesien und die aus verschiedenen Kirchen zu führenden Prozessionen im Breslauer Regierungs-Departement 1811*; sygn. OA Op-peln 4. Currenden 1781–1787.

²⁷ Por. Baldy. 1984. *Matka Boska Opolska*, 19–27.

już jeden obraz, a przenosiny z Opola mogłyby doprowadzić do niepotrzebnych rozruchów miejscowej ludności²⁸.

Wieloletnie zabiegi i starania przyniosły tak długo pożądaný skutek. 15 grudnia 1813 r. ks. rektor Flögel przeniósł obraz ze szkoły do zakrystii kościoła „na Górcę”, skąd 17 grudnia tego roku obraz „po cichu” czterech mężczyzn przeniosło do kościoła pw. Świętego Krzyża, a dzień później umieszczono go w dawnej kaplicy Oppersdorffów²⁹. Dotychczas w ołtarzu tym znajdował się obraz Matki Bożej Szkaplerznej. Przy obrazie gromadzili się członkowie zlikwidowanego w 1810 r. bractwa szkaplerznego, reaktywowanego ostatecznie w 1825 r. Nie było to jednak miejsce sprzyjające zgromadzeniom i wspólnej modlitwie. W jednym z ówczesnych protokołów wizytacyjnych czytamy, że kaplica maryjna była niska i nieoświetlona (brak okna), a na dodatek odgradzona od kościoła. W 1840 r. przy kaplicy, z inicjatywy ks. proboszcza Hermanna Gleicha, zostało założone bractwo Różańca Świętego, które gromadziło się regularnie w kaplicy na wspólnej modlitwie różańcowej. Bractwo uzbierało także 1600 talarów na nowy neorenesansowy ołtarz dla cudownego obrazu, który proboszcz zamówił u wrocławskiego rzeźbiarza Laverdure’a³⁰. Wtedy też kaplica została gruntownie przebudowana: zlikwidowano piętro i oratorium nad kaplicą, a powiększoną przestrzeń gruntownie odrestaurowano. Nowy, marmurowy ołtarz, w którym umieszczono obraz Matki Boskiej Opolskiej, został poświęcony 17 lipca 1852 r. Cztery lata później bł. papież Pius IX wydał stosowny dekret, nadając temu miejscu rangę „ołtarza uprzywilejowanego”. Indult papieski przywiózł do Opola sam kustosz piekarskiego sanktuarium – ks. Józef Fietzek (za usługę tę poprosił jedynie o możliwość odprawienia przy ołtarzu Mszy św.)³¹.

Kolejną renowację obrazu, ołtarza i kaplicy przeprowadzono w 1879 r. Coroczny odpust ku czci Matki Bożej Szkaplerznej (niedziela po 16 lipca) bardzo szybko stał się odpustem ku czci Matki Boskiej Opolskiej. Na organizowane w parafii uroczystości ściągali pielgrzymi nie tylko z opolskiej parafii, ale i z okolicznych miejscowości, m.in. z Dobrzecza, Czarnowasów i Fałkowie³². Uroczystą oprawę miały cotygodniowe nowenny sobotnie. Kolejni proboszczowie w opolskich drukarniach regularnie zamawiali obrazki z ilustracją cudownego obrazu na awersie i okolicznościową mo-

²⁸ Nowack. 1937. *Schlesische Wallfahrtsorte*, 94–95.

²⁹ Günther Schiedlausky, Rolf Hartmann, Hilde Eberle (oprac.). 1939. *Die Bau- und Kunstdenkmäler des Stadtkreises Oppeln*. Breslau: W.G. Korn Verlag, 45.

³⁰ Nowack. 1937. *Schlesische Wallfahrtsorte*, 96.

³¹ Nowack. 1937. *Schlesische Wallfahrtsorte*, 96.

³² Nowack. 1937. *Schlesische Wallfahrtsorte*, 96–97.

dlitwą – w języku polskim lub niemieckim – na ich rewersie. W 1866 r. w drukarni Alberta Mosera ks. wikariusz Viktor Apoloni wydał w języku niemieckim książeczkę, zawierającą historię cudownego obrazu oraz zbiór odmawianych przed obrazem modlitw. Rok później dzieło to przetłumaczył na język polski i nieco rozbudował inny opolski wikariusz – ks. Józef Cytronowski³³.

W czasie posługi ks. proboszcza Josepha Kubisa postanowiono nadać kaplicy jeszcze piękniejszego wyglądu. W 1921 r. proboszcz sprowadził do kaplicy barokowy ołtarz z Jeleniej Góry, ufundowany do jednego z tamtejszych kościołów w 1713 r. Jego zdaniem stary ołtarz nie pasował do wystroju całego kościoła. Po gruntownej renowacji i niezbędnych uzupełnieniach umieszczono go w dzisiejszym miejscu w 1927 r. Kolejne renowacje obrazu miały miejsce w 1927 r. – u artysty Vincenta Lucasa Mrzygłoda³⁴ w Nysie i w 1936 r. – u malarza Ernsta Feyy³⁵ w Berlinie, który 6 lat wcześniej dokonał nowej malatury kaplicy. W 1943 r. ks. Kubis, w obawie o dalsze losy obrazu, zlecił prof. Feyowi wykonanie wiernej kopii, która wkrótce potem została zawieszona w kaplicy. Cudowny obraz ukryto w Domu św. Józefa w Prószkowie, gdzie przetrwał tragiczne wydarzenia 1945 r.

5. Kult Matki Boskiej Opolskiej w okresie powojennym

Po zakończeniu działań wojennych cudowny obraz powrócił na swoje miejsce z Prószkowa, a 16 lipca 1945 r. (w dzień Matki Boskiej Szkaplerznej) sprawowa-

³³ Józef Cytronowski. 1867. *Historia cudownego obrazu Najświętszej Maryi Panny Piekarskiej w kościele opolskim, tudzież kilka uwag i modlitw skutecznych*. Opole: A. Moser.

³⁴ Vincent Lucas Mrzygłód (Wincenty Łukasz Mrzygłód, 1884–1952) – pochodzący z Paczyny na Górnym Śląsku malarz, konserwator i restaurator zabytków. Karierę malarską rozpoczął jako franciszkański brat zakonny, studiując malarstwo w Królewskiej Szkole Sztuki i Rzemiosła Artystycznego we Wrocławiu, a później w kilku szkołach malarskich we Włoszech. W czasie I wojny światowej jako sanitariusz na froncie w Serbii przeżył załamanie nerwowe. Po wojnie otrzymał z Rzymu zwolnienie ze ślubów i zawarł związek małżeński. Wraz ze swoją rodziną zamieszkał w Nysie, gdzie do końca życia prowadził atelier malarskie. Archidiecezja wrocławska zlecała mu liczne prace konserwatorskie i malarskie w śląskich kościołach. Całe jego życie przepełnione było malarstwem, którego częstym tematem była kontemplacja Boga. Restaurując obraz Matki Boskiej Opolskiej, podobno miał usunąć dwie charakterystyczne kreski z twarzy Maryi, które jako późniejsze przemalowanie miały nawiązywać do rysu na obrazie Jasnogórskiej Madonny. Można również spotkać się z informacją, że prace restauratorskie w 1927 r. nad obrazem Matki Boskiej Opolskiej w atelier Mrzygłoda wykonywali wraz z nim malarze Wankur i Leszczyński. Zob. Peter Mrass, Jan Sakwerda. 1996. *Lukas Mrzygłód (1884–1952). Ein Oberschlesischer Maler und Restaurator. Górnośląski malarz i konserwator*. Ratingen-Hösel: Stiftung Haus Oberschlesien Oberschlesisches Landesmuseum.

³⁵ Ernst Fey (1875–1954) – jeden z wybitniejszych malarzy niemieckich przełomu XIX i XX w. Jako wykładowca w berlińskiej *Kunstakademie* znany był z realistycznych akwareli, które tworzył przez całe swoje życie. Do wybitnych dzieł zaliczano również wykonany przez niego wystrój berlińskiej *Staatsoper*, zniszczonej w 1945 r.

no pierwszy po wojnie odpust. W maju 1946 r. kaplicę pw. św. Sebastiana przejął samowolnie ks. Kazimierz Filipiak, który przywiózł z kościoła ormiańskiego ze Stanisławowa obraz Matki Boskiej Łaskawej i po jego zainstalowaniu rozpoczął w tamtejszej kaplicy sprawowanie nabożeństw, usuwając wszystkie „niemieckie sprzęty”. Czarę goryczy przelały organizowane przez ks. Filipiaka nabożeństwa majowe, które miały podzielić opolskich katolików na „polskich”, czczących cudowny obraz ze Stanisławowa, i na „niemieckich”, gromadzących się przy sprowadzonym z Prószkowa obrazie Matki Boskiej Opolskiej. Wzmaganie niepotrzebnych waśni zmusiło władze kościelne do zajęcia radykalnego stanowiska w tej kwestii. Ostatecznie ks. Filipiak opuścił Opole, zabierając „swoją” cudowny obraz do Gdańska, gdzie z powodzeniem utworzył prężnie działające duszpasterstwo dla Ormian³⁶.

Wiosną 1946 r. gruchnęła przez radio wiadomość, że diecezja katowicka poważnie odnosi się do planów powrotu cudownego obrazu do Piekar, skąd wywieziono go w 1702 r. Jego powrót miał uświetnić 100. rocznicę poświęcenia tamtejszej bazyliki i 150. rocznicę istnienia kalwarii. W sprawę tę mocno angażował się ówczesny proboszcz piekarski – ks. Henryk Ligoń, a cała sprawa oparła się o polskich biskupów. W obronie pozostania obrazu w Opolu stanął ks. administrator Bolesław Kominek (późniejszy kardynał i arcybiskup wrocławski), kładąc na szali cały swój autorytet pasterski, łącznie z groźbą rezygnacji z urzędu. Rok później ks. Ligoń został odwołany z Piekar i ustanowiony proboszczem w Świerklanach. W 1952 r. już bez większych emocji świętowano 250-lecie pobytu obrazu w Opolu. W głównych uroczystościach wziął udział kard. Stefan Wyszyński, prymas Polski, który powtórzył akt ofiarowania się Śląska Opolskiego w opiekę Matce Bożej i Jej Niepokalanemu Sercu (po raz pierwszy aktu tego dokonał ks. Kominek 15 sierpnia 1946 r.).

W latach 60. ubiegłego wieku postanowiono ożywić, jeżeli nie wskrzesić, kult Matki Boskiej Opolskiej. Duszpasterze zauważali bowiem, że Maryję w Jej cudownym obrazie czcili raczej Ślązacy, a nowi parafianie woleli bardziej kult Matki Boskiej Częstochowskiej. 25 sierpnia 1961 r. bp Franciszek Jop dokonał przed cudownym obrazem aktu poświęcenia całego duchowieństwa Matce Bożej. 14 września 1961 r. odbyła się pierwsza w historii pielgrzymka kapłanów na Jasną Górę. Tego dnia wieczorem pasterze i 35 tys. wiernych zgromadzonych na Górze Świętej Anny „oddało Śląsk Opolski opiece Matki Boskiej, czczonej nie tylko na Jasnej Górze, ale i w Opolu”, a także powierzono się wstawiennictwu Matki Ma-

³⁶ Zob. Edward Kucharz. 1995. Powojenne spotkania. W *Wdzięczna pamięć*. Red. Stefan Baldy, 29. Opole: Wydział Teologiczny UO; Stefan Baldy. 1995. *Katedra Świętego Krzyża w Opolu*. Opole: Wydawnictwo Świętego Krzyża, 110–112.

ryi – św. Annie³⁷. Do prastarych prezentów, m.in. do srebrnej sukienki, ofiarowanej Maryi przez króla Jana III Sobieskiego, dołączyły papieskie dary: złoty medal papieża Jana XXIII, a także nowy kielich mszalny, świeca dekoracyjna i złoty różaniec z prawdziwych pereł – dary papieża Pawła VI.

8 grudnia 1973 r. (czyli rok później, niż by to przewidywał kalendarz wydarzeń) przeżywano w katedrze opolskiej 270. rocznicę obecności cudownego obrazu w piastowskim grodzie. Każdego roku jej odpust nadal przypadał na dzień 16 lipca i na niedzielę po tymże dniu³⁸.

6. Koronacja obrazu w 1983 r. i najnowsze dzieje kultu cudownego obrazu

Największym wydarzeniem w dziejach diecezji była wizyta papieża Jana Pawła II na Górze Świętej Anny 21 czerwca 1983 r. Na początku tego roku poddano obraz gruntownej konserwacji i poproszono o możliwość papieskiej koronacji. Wniosek bpa Alfonsa Nossola z 25 marca 1983 r. już dwa dni później otrzymał stosowną zgodę papieską. Dekret papieski przesłał do Opolą kard. Giuseppe Casoria – ówczesny prefekt Kongregacji Kultu Bożego i Sakramentów. W czasie konserwacji zdjęto srebrną sukienkę Sobieskiego, trybowaną w kwiaty akantu, oraz dwie korony wykonane z miedzi, a pierwotny obraz całkowicie odsłonięto. Korony dla Maryi i Dzieciątka Jezus wykonał artysta-złotnik Rafał Lisowicz z Krakowa, a ufundowali je parafianie. W czasie pamiętnych niesporów, na których zgromadziło się blisko milion wiernych, papież koronował obraz Matki Boskiej Opolskiej. Abp Nossol wspominał po latach, że kiedy papież koronował obraz, na chwilę zamilkł i patrzył na Maryję, a na koniec powiedział z zachwytem: „Jakaś Ty piękna”³⁹. Po uroczystości obraz Maryi pielgrzymował po kilku miastach diecezji, by 15 lipca powrócić do kaplicy maryjnej w katedrze. Na wniosek wiernych postanowiono przenieść obchody odpustu maryjnego z 16 lipca na 21 czerwca. Stosowny dekret ze wspomnianej już wcześniej kongregacji wydano 18 lutego 1984 r., tak że już 21 czerwca 1984 r. można było obchodzić rocznicę koronacji obrazu jako dzień Matki Boskiej Opolskiej: w randze

³⁷ Alojzy Sitek. 1961. „Oddanie się wiernych wraz z duchowieństwem Opolszczyzny Matce Bożej i św. Annie”. *Wiadomości Urzędowe Diecezji Opolskiej* 16 (10): 318–319.

³⁸ Helmut J. Sobeczko. 1973. „Uroczystości z okazji 270. rocznicy pobytu cudownego obrazu Matki Bożej w Opolu”. *Wiadomości Urzędowe Diecezji Opolskiej* 28 (5): 159.

³⁹ APK Opole. Zespół: Registratura. [Bez sygn.]. *Kronika parafialna 2006–2012*, 81. Por. Kurie diecezji gliwickiej i opolskiej (wyd.). 2011. *Śląsk dziękuje błogosławionemu*. Opole: Wydawnictwo i Drukarnia Świętego Krzyża.

wspomnienia obowiązkowego dla całej diecezji, a dla miasta Opola jako święto⁴⁰. Postanowiono także, że każdą rocznicę będzie się obchodzić jako tzw. triduum odpustowe, której finalnym akcentem będzie uroczysta Suma i procesja z obrazem ulicami Opola. Na pamiątkę tego wydarzenia każdego 21. dnia miesiąca odmawia się różaniec wdzięczności.

Z okazji 20. rocznicy koronacji obrazu, zgodnie z apelem abpa Alfonsa Nossola, jaki 31 maja 2003 r. wystosował do wiernych diecezji opolskiej, od 14 czerwca do końca października 2003 r. miały miejsce pielgrzymki poszczególnych parafii i dekanatów do opolskiej katedry. Od 14 do 21 czerwca pielgrzymowali do Opolskiej Pani wierni z dekanatów Opole i Opole-Szczepanowice, uczestnicząc każdego dnia we Mszy św. wieczornej, której przewodził biskup diecezji, a także w okolicznościowym nabożeństwie sprawowanym przed cudownym obrazem. Finałem tych dni był odpust ku czci Matki Boskiej Opolskiej. W tym też roku do opolskiej katedry pielgrzymowały 332 parafie z terenu całej diecezji, a także różne grupy, jak chociażby członkowie Związku Harcerstwa Rzeczypospolitej⁴¹. W dniach od 23 do 24 maja tego roku miał miejsce Kongres Różańcowy, w czasie którego wierni gromadzili się na odczytach i okolicznościowych nabożeństwach w katedrze.

Kiedy w 2007 r. udało się zdjąć i otworzyć zabytkową kulę z jednej z wież kościoła, w jej wnętrzu znaleziono m.in. polsko- i niemieckojęzyczne obrazki Matki Boskiej Opolskiej. W krótkiej historii napisano, że kościół w Piekarach istniał już w 1318 r. i że tamtejszy kult Matki Bożej datowany był na przynajmniej początek XVII w. Obrazki wydrukowano w drukarni A. Weckerta z Opola, a na ich rewersie zamieszczono piękną modlitwę:

O Pani moja, o Matko moja! Tobie się cały ofiaruję i abym udowodnił i okazał moje ku Tobie nabożeństwo, poświęcam Ci dzisiaj oczy moje, uszy moje, usta moje i serce moje, i całego siebie zupełnie. Ponieważ zatem jestem Twoim, o dobra Matko, przeto strzeż mnie i broń mnie jako rzeczy i własności Swojej⁴².

Z okazji 25-lecia koronacji obrazu, tj. 21 czerwca 2008 r., odbyła się kolejna już procesja z kopią obrazu, który przeniesiono z kościoła „na Górcę” do katedry.

⁴⁰ Archiwum Kurii Diecezjalnej w Opolu (dalej: AKD Opole). Zespół: Akta Lokalne. [Bez sygn.]. Parafia Świętego Krzyża w Opolu. T. 2: 1977–2002, *Dekret Kongregacji ds. Kultu Bożego i dyscypliny Sakramentów z 18 lutego 1984 r.*

⁴¹ APK Opole. Zespół: Registratura. [Bez sygn.]. Księga jubileuszowa. 300 lat obecności obrazu Matki Boskiej Opolskiej w Opolu. 20. rocznica koronacji obrazu (2003). T. 1–2; [bez sygn.], Kronika parafialna 2003–2005, 27–30.

⁴² APK Opole. Zespół: Registratura. [Bez sygn.]. Kronika parafialna 2006–2012, 102.

W poszczególne tygodnie zapraszano do pielgrzymowania wszystkie parafie i dekanaty diecezji opolskiej⁴³. 24 czerwca 2017 r. – w roku jubileuszowym 800-lecia miasta – zorganizowano podobną procesję z kopią obrazu Matki Boskiej Opolskiej, która w godzinach popołudniowych przeszła od kościoła „na Górcie” do opolskiej katedry. Tam też sprawowano uroczystą Mszę św., połączoną z zawierzeniem Matce Boskiej Opolskiej miasta Opola. Tą samą „maryjną trasą” prowadzi każdego roku i procesja Bożego Ciała, i wspólna Droga Krzyżowa. 2 lutego 2017 r. bp Andrzej Czaja poświęcił kopię obrazu Matki Boskiej Opolskiej, ufundowaną przez ks. Waldemara Klingera, a wykonaną przez R. Goździka z Krakowa, która do 24 czerwca peregrynowała po wszystkich parafiach miasta Opola (tzw. peregrynacja „wędrującej kapliczki Matki Boskiej Opolskiej”). Wpisany w drewniany ołtarzyk i obraz krzyż przypominał, że tylko dom oparty o niego może być domem szczęśliwym i spełnionym. Wierni mogli wypożyczyć taką kapliczkę, inaugurując tym samym stworzenie u siebie „domowego sanktuarium”.

*

Rok 2017 przeszedł do historii nie tylko jako święto 800-lecia miasta Opola, ale również jako rok ponownego zawierzenia miasta Opole oraz diecezji opolskiej macierzyńskiej opiece Matki Boskiej Opolskiej. Podczas modlitwy przed cudownym obrazem biskup diecezji подарował Maryi pamiątkowy różaniec, który wykonała pracownia złotnicza Stanisława Leśki z Kluczborka⁴⁴. 26 kwietnia 2018 r., w związku z prowadzoną renowacją katedry, bez większego rozgłosu obraz Matki Boskiej Opolskiej przeniesiono do Muzeum Diecezjalnego. Ponowne przenosiny obrazu do muzeum miały miejsce 16 sierpnia 2022 r. – w związku z przygotowaniem katedry do prac eksploracyjnych posadzki i podłoża. 20 grudnia 2025 r., po ponad trzech latach, życie religijne parafii i diecezji wróciło wreszcie do katedry. Uroczystości ponownego otwarcia katedry odbyły się 20 i 21 grudnia 2025 r. W sobotę, 20 grudnia o godz. 11.00 bp Andrzej Czaja ponownie otworzył drzwi katedry oraz sprawował Eucharystię, w czasie której poświęcił soborowy ołtarz. Dzień później, w niedzielę 21 grudnia o godz. 14.00, biskup sprawował Mszę św. w intencji osób zaangażowanych w renowację kościoła katedralnego. 28 grudnia miała miejsce uroczystość zamknięcia Roku Jubileuszowego 2025, której przewodniczył

⁴³ APK Opole. Zespół: Registratura. [Bez sygn.]. Księga jubileuszowa 1983–2008. Pielgrzymki parafii diecezji opolskiej w 2008 r. do sanktuarium Opolskiej Pani. T. 1–2; AKD Opole. Zespół: Akta Lokalne. [Bez sygn.]. Parafia Świętego Krzyża w Opolu. T. 3: 2003–2017, *Jubileusz 25-lecia koronacji obrazu Matki Boskiej Opolskiej 1983–2008*.

⁴⁴ APK Opole. Zespół: Registratura. [Bez sygn.]. Kronika parafialna 2016–2020, 24.

abp Antonio Guido Filipazzi – nuncjusz apostolski w Polsce. Podczas tej uroczystości obiecano, że, 21 czerwca 2026 r. powróci do katedry obraz Matki Boskiej Opolskiej, na który tak bardzo czekają wierni, gromadzący się od wielu miesięcy na nabożeństwach w jednej z sali diecezjalnego muzeum.

Godne lektury są książki wpisów wystawiane od lat przed obrazem w katedrze. Można dowiedzieć się z nich, jak wielkim kultem cieszy się Maryja, polecająca Jezusowi sprawy od pątników z Polski, Ukrainy, Czech, Austrii i Niemiec⁴⁵. W księgach tych jest wiele próśb i błagań, dużo podziękowań, a nawet wspomnień o trudnych latach ostatniej wojny i o powojennej tułaczce, kiedy to Opole stanowiło dla wiernych miejsce tymczasowego pobytu i schronienia. Wiele jest również wpisów byłych parafian, np. pana Otto z Niemiec, który po 59 latach po raz pierwszy nawiedził w 2004 r. kościół, w którym został ochrzczony. Przed obrazem klęczeli duchowni i siostry zakonne, samorządowcy i politycy, biznesmeni i zwyczajni ludzie. Klęczeli tu także biskupi opolscy i gliwiczcy, którzy nie zapominali, by chociaż na chwilę pójść i pokłonić się Jezusowi i Maryi.

Kilka lat temu zrodziła się inicjatywa krucjaty modlitewnej w intencji „o przywrócenie chrześcijańskiego ducha Europy”. Jej pomysłodawcą jest o. Notker Hiegl OSB – benedyktyn z sanktuarium Maryi Matki Europy w Gnadenweiler w Niemczech. Na jego prośbę bp Andrzej Czaja zgodził się włączyć katedrę do „Modlitewnego Związku Kościołów i Kaplic Maryi Matki Europy”, która skupia 12 europejskich sanktuariów maryjnych, w tym tylko jedno z Polski – właśnie Opole. Uroczystość w Opolu miała miejsce w katedrze 10 października 2020 r. To również piękny gest, który chce przypomnieć o tym, że Maryja nadal jest główną gospodynią w piastowskim grodzie, a obraz poświęcony ku Jej i Jej Dzieciątka czci – jedną z najważniejszych relikwii, jaką to miasto posiada od 1702 r.

*

Bibliografia

Źródła

Archiwum Archidiecezjalne we Wrocławiu (AAW)

Sygn. I d 8 f. Die Gnaden der Wallfahrtsorten in Schlesien und die aus verschiedenen Kirchen zu führenden Prozessionen im Breslauer Regierungs-Departement 1811.

⁴⁵ APK Opole. Zespół: Archiwum. Sygn. 495–519. Księgi próśb i podziękowań do Matki Boskiej Opolskiej. T. 1–25: 1980–2003.

Sygn. IV c 1. Protocollum actorum capitularium Capituli ad s. Crucem Opolii 1615–1727.

Sygn. OA Oppeln 4. Currenden 1781–1787.

Archiwum Kurii Diecezjalnej w Opolu (AKD Opole)

Zespół: Akta Lokalne

[Bez sygn.]. Parafia Świętego Krzyża w Opolu. T. 2: 1977–2002; t. 3: 2003–2017.

Archiwum Parafii pw. Podwyższenia Krzyża Świętego w Opolu (APK Opole)

Zespół: Archiwum

Sygn. 280. Ogłoszenia duszpasterskie 1959–1967.

Sygn. 495–519. Księgi prośb i podziękowań do Matki Boskiej Opolskiej. T. 1–25: 1980–2003.

Zespół: Registratura

[Bez sygn.]. Kronika parafialna 2003–2005.

[Bez sygn.]. Kronika parafialna 2006–2012.

[Bez sygn.]. Kronika parafialna 2016–2020.

[Bez sygn.]. Księga jubileuszowa 1983–2008. Pielgrzymki parafii diecezji opolskiej w 2008 r. do sanktuarium Opolskiej Pani. T. 1–2.

[Bez sygn.]. Księga jubileuszowa. 300 lat obecności obrazu Matki Boskiej Opolskiej w Opolu. 20. rocznica koronacji obrazu (2003). T. 1–2.

Opracowania

Baldy Stefan. 1984. *Matka Boska Opolska. Opis obrazu i dzieje kultu*. Opole: Wydawnictwo Świętego Krzyża.

Baldy Stefan. 1995. *Katedra Świętego Krzyża w Opolu*. Opole: Wydawnictwo Świętego Krzyża.

Błoński Marek. 2019. *Obraz Matki Bożej Piekarskiej młodszy niż przypuszczano* <https://dzieje.pl/dziedzictwo-kulturowe/obraz-matki-bozej-piekarskiej-mlodszy-niz-przypuszczano>. (21.06.2025).

Bochnak Władysław. 1983. *Religijne stowarzyszenia i bractwa katolików świeckich w diecezji wrocławskiej od XVI w. do 1810 r.* Wrocław (mała poligrafia).

Chrzanowski Tadeusz, Kornecki Marian (oprac.). 1968. *Katalog zabytków sztuki w Polsce*. T. 7: *Województwo opolskie*. Z. 11: *Miasto Opole i powiat opolski*. Warszawa: Instytut Sztuki PAN.

Chrząszcz Johannes. 1908. *Kirchengeschichte Schlesiens*. Breslau: G.P. Aderholz-Buchhandlung.

Cytronowski Józef. 1867. *Historia cudownego obrazu Najświętszej Maryi Panny Piekarskiej w kościele opolskim, tudzież kilka uwag i modlitw skutecznych*. Opole: A. Moser.

- Dola Kazimierz. 2004. *Królewski Instytut Szkolny na Śląsku. Jezuici śląscy po zniesieniu Towarzystwa Jezusowego 1773–1776–1800*. Opole: Wydawnictwo i Drukarnia Świętego Krzyża.
- Górecki Jan. 1992. Piekary jako miejsce pielgrzymkowe w XIX w. W *Ks. Jan A. Ficek i Piekary Śląskie w XIX w.* Red. Janusz Wycisło, 161–177. Katowice: Śląski Instytut Naukowy.
- Górecki Jan. 1997. *Pielgrzymka ślubowana z Tarnowskich Gór do Piekar*. Katowice: Instytut Górnośląski.
- Hoffmann Hermann. 1934. *Die Jesuiten in Oppeln. Die Tätigkeit der Jesuiten in den Fürstentümern Oppeln und Ratibor, den Standesherrschaften Beuthen und Pleß, in Oberglogau und Ziemientzitz, in Oppeln, Tarnowitz und Piekar, in den Volksmissionen und den neuen Niederlassungen*. Breslau: Otto Borgmeyer.
- Idzikowski Franciszek. 2002. *Opole. Dzieje miasta do 1863 r.* Tłum. Alfons Skoberla. Opole: Redakcja Wydawnictw Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Opolskiego.
- Kluczny Marian. 2023. *Matka Boża Opolska – szczególna patronka w zarazie* <https://www.apchor.pl/temat/2023/01/04/Matka-Boza-Opolska-szczegolna-patronka-w-zarazie>. (1.04.2023).
- Kucharz Edward. 1995. Powojenne spotkania. W *Wdzięczna pamięć*. Red. Stefan Baldy, 25–30. Opole: Wydział Teologiczny UO.
- Kurie diecezji gliwickiej i opolskiej (wyd.). 2011. *Śląsk dziękuje błogosławionemu*. Opole: Wydawnictwo i Drukarnia Świętego Krzyża.
- Kwak Jan. 1975. Pod panowaniem Habsburgów. W *Opole. Monografia miasta*. Red. Władysław Dziewulski, Franciszek Hawranek, 127–194. Opole: Instytut Śląski.
- Lec Zdzisław. 2020. Szkolnictwo jezuickie na Górnym Śląsku do kasaty. W *Kultura edukacyjna na Górnym Śląsku*. Red. Antoni Barciak, 112–126. Katowice: Instytut Górnośląski.
- Maroń Franciszek. 1979. „Kościół na Górnym Śląsku w pierwszej połowie XVII w.”. *Śląskie Studia Teologiczno-Historyczne* 11: 209–263.
- Międzydiecezjalna Komisja ds. Liturgii, Duszpasterstwa Liturgicznego i Muzyki Kościelnej Diecezji Gliwickiej i Opolskiej (oprac.). 2008⁵⁷. *Droga do nieba. Katolicki modlitewnik i śpiewnik*. Opole: Wydawnictwo i Drukarnia Świętego Krzyża.
- Mrass Peter, Sakwerda Jan. 1996. *Lukas Mrzyglod (1884–1952). Ein Oberschlesischer Maler und Restaurator. Górnos Śląski malarz i konserwator*. Ratingen-Hösel: Stiftung Haus Oberschlesien Oberschlesisches Landesmuseum.
- Nowack Alfons. 1902–1903. „Friedrich August II, Kurfürst von Sachsen und erwählter König von Polen, in Deutsch Piekar”. *Oberschlesien* 1 (2): 105–107.
- Nowack Alfons. 1937. *Schlesische Wallfahrtsorte älterer und neuerer Zeit im Erzbistum Breslau*. Breslau: Otto Borgmeyer.
- Piechatzek Anton. 1830. *Bruchstücke aus der Geschichte der Jesuiten und des von ihnen gegründeten Gymnasiums zu Oppeln*. Oppeln.
- Prus Konstanty. 1925. Jezuici w Piekarach. W *Piekary. Pamiątka koronacji cudownego obrazu Matki Boskiej Piekarskiej*, 24–29. Piekary: Nakładem Komitetu Przygotowawczego.

- Schiedlausky Günther, Hartmann Rolf, Eberle Hilde (oprac.). 1939. *Die Bau- und Kunstdenkmäler des Stadtkreises Oppeln*. Breslau: W.G. Korn Verlag.
- Sitek Alojzy. 1961. „Oddanie się wiernych wraz z duchowieństwem Opolszczyzny Matce Bożej i św. Annie”. *Wiadomości Urzędowe Diecezji Opolskiej* 16 (10): 318–319.
- Sobeczko Helmut J. 1973. „Uroczystości z okazji 270. rocznicy pobytu cudownego obrazu Matki Bożej w Opolu”. *Wiadomości Urzędowe Diecezji Opolskiej* 28 (5): 159.

